

Jul

DOGAĐAJI OPŠTEG KARAKTERA

1. jul — Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito obavestio GŠ NOV i PO za Hrvatsku o uspesima Glavne operativne grupe VŠ NOV i POJ u istočnoj Bosni i o kooptiranju slovenačkih delegata u AVNOJ.
2. jul — Odlukom VŠ NOV i POJ formiran GŠ NOV i PO za Vojvodinu, koji treba da rukovodi partizanskim jedinicama i borbenim dejstvima u toj pokrajini.
- U blizini Zvornika, po odluci Vrhovnog štaba NOV i POJ, formirana 16. udarna divizija NOVJ. u čiji su sastav ušle 1, 2. i 3. vojvođanska NOU brigada.
- Odlukom VŠ i naredbom vrhovnog komandanta NOV i POJ Josipa Broza Tita formirana 17. udarna divizija NOVJ, u čiji su sastav ušli 6. istočnobosanska i 1. majevička NOU brigada 1. Majevički NOP odred.
- Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito izdao direktivu opunomoćenim predstavnicima VŠ NOV i POJ za pregovore o predaji domobranskih garnizona u istočnoj Bosni, u kojoj je naglašeno: da se svim oficirima, podoficirima i vojnicima garantuje bezbednost života i lične imovine; da se svima koji uđu u sastav NOV garantuju činovi koje su do tada imali i omogućava dalje napredovanje prema sposobnostima; da se od predstavnika domobranstva traži da predaju u ispravnom stanju sav ratni materijal, hranu, vozila, magacine i ostalo.
3. jul — Vrhovna komanda savezničkih snaga za Sredozemlje uputila VŠ NOV i POJ poruku: »Mi šaljem pozdrave i dobre želje u ovom kritičnom trenutku vaše borbe protiv osvajača vaše zemlje. Vaši poslednji uspesi i velike pobeđe nad feldmaršalom Lerom hrabre 1 naše borce pred odlučujućim momentima ... kada invazija u Evropi nije više san. Nemci 1 njihovi saveznici trpe udare od ruskih i naših trupa, stoga vaša borba u narednim mesecima biće važnija nego ikada po opštu stvar antifašističke kampanje...»
- Odlukom CK KPJ partijska organizacija zemunskog sreza odvojena od PK KPJ za Srbiju i pripojena PK KPJ za Vojvodinu.
5. jul — Ofanzivom nemačkih snaga od Orela i Harkova otpočela bitka kod Kurska.
- Jul p. — Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito naredio Štabu 2. bosanskog udarnog korpusa NOV.T da jednu diviziju uputi preko srednje Bosne i pl. Ozrena u istočnu Bosnu radi razbijanja četničkih snaga na tom području.
- f. jul — U šekovićima (kod Vlasenice) šef sanitetskog odseka VŠ NOV i POJ održao sastanak sa Štabom 16. udarne divizije NOV.T. Odlučeno je da se za teške (nepokretne) ranjenike izgrade skloništa, o čemu će se starati Komanda Birčanskog vojnog područja i uprava bolnice u Šekovićima, a da se lakši (pokretni) ranjenici prebace na Majevicu.
8. jul — Nemačke oklopne jedinice probile sovjetski front južno od Kurska.
10. Jul — Otpočeo pomorsko-vazdušni desant 5. i 8. savezničke armije na Siciliju.
11. jul — Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito naredio Štabu 2. proleterske udarne divizije NOVJ da, ofanzivno dejstvujući na pl. Ozrenu 1 u Trebavi, poruši prugu i put Tuzla — Doboj i prugu Maglaj — Doboj, likvidira četnička uporišta, stvori slobodnu teritoriju na tom području i omogući mobilizaciju naših boraca i smeštaj naših bolnica.
13. jul — U Sloveniji, po naređenju VŠ NOV i POJ, formirane 1. i 2. slovenačka divizija NOVJ. U sastav 1. slovenačke divizije NOVJ ušle su: 1. udarna brigada »Tone Tomšič« i 2. udarna brigada »Ljubo Šercer«, a u avgustu 3. udarna brigada »Ivan Gradnik« i 7. udarna brigada »France Prešern«. U sastav 2. slovenačke divizije NOVJ su ušle 4. udarna brigada »Matija Gubec« i 5. udarna brigada »Ivan Cankar«, a u avgusta i 6. udarna brigada »Slavko Slander«

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Bio: Tito naredio Slabu 1 proleterske udarne divizije NOVJ da se Centralna bolnica VS NOV i POJ iz Šekovića, u kojoj je bilo 700 teških i lakih ranjenika, evakuise u predeo južno od Vlasenice. Sve lake i veći deo teških ranjenika preuzele su 1. proleterska udarna divizija NOVJ. 2. vojvođanska udarna brigada 16. udarne divizije NOVJ i 6. istočnobosanska udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ. U rejonu Šekovića je ostao (sakrivan po zemunicama, pećinama i šumama) deo najtežih ranjenika i bolesnika, s najnužnijim sanitetskim osobljem.

- Jul d. p.* Delegat CK KPJ i VS NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo stigao u s. Kucake (blizu Korče, Albanija). Na sastanku sa CK KP Albanije izneo mišljenje CK KIM po pitanju formiranja partizanskih odreda, brigada i vojnopozadinskih organa
- 17. jul* Južno od Kurska jedinice Crvene armije zaustavile prodor nemačkih snaga
- 18. jul* Delegat VS NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo naredio GS NOV i PO za Kosovo i Metohiju da uspostavi stalne veze sa GS NOV i PO za Makedoniju i redovno ga obaveštava o situaciji na svom području.
- Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito uputio Stabu 1. proleterske udarne divizije NOVJ naredbu o zadacima jedinica te divizije prilikom marša za Bosansku krajinu: da poruše prugu Višegrad – Sarajevo i Sarajevo – Mostar i da likvidiraju okupatorska, domobransko-ustaška i četnička uporišta.
- VS NOV i POJ sa 1. proleterskom NOU brigadom krenuo iz istočne ka zapadnoj Bosni da bi uspešnije rukovodio operacijama u zapadnim krajevima Jugoslavije, u koje je početkom jeseni ponovo preneo težište glavnih operacija.
- 24. jul* U Rimu održana sednica Velikog fašističkog saveta na kojoj je izglasano nepovećanje predsedniku italijanske vlade Benitu Musoliniju.
- 25. jul* Italijanski kralj Vittorio Emanuele III poverio maršalu Pjetru Badolju mandat za sastav nove vlade i komandu nad italijanskim oružanim snagama.
- Delegat CK KPJ i VŠ NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo pismom obavestio CK KP Makedonije da je sa glavnim štabovima NOV Albanije i Grčke postignuta saglasnost o koordinaciji dejstava u borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika.
- Delegat CK KPJ i VŠ NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo obavestio Oblasni komitet KPJ za Kosovo i Metohiju da je sa CK KP Albanije postigao sporazum o zajedničkim vojnim i političkim merama za podizanje šiptarskih masa Kosova i Metohije u oružanu borbu i za jačanje bratstva i jedinstva Srba. Siptara i Crnogoraca.
- 26. jul* Vođa Trećeg Rajha Adolf Hitler naredio da se izvrši reorganizacija nemačkih komandi u Jugoslaviji, te da se formira Štab grupe armija »F« u Beogradu, kojem bi bile potčinjene nemačke, deo italijanskih i bugarske okupacione snage u Jugoslaviji.
- 27. jul* Radio-stanica-»Šlobodna Jugoslavija« objavila proglas kojim se vojnici i oficiri italijanskih jedinica u Jugoslaviji pozivaju da napuštaju front, podu svojim kućama, otpočnu borbu za isterivanje nemačkog okupatora iz svoje domovine i stvaraju istinski demokratsku Italiju, ili da sa svojim jedinicama pridu NOV i pomognu jugoslovenskim partizanima u borbi protiv nemačkih jedinica.
- 28. jul* U Italiji vlada maršala Pjetra Badolja objavila rasturanje fašističke partije i Izjavila da produžuje rat na strani Nemačke.
- 29. jul* Član Politbiroa CK KPJ Edvard Kardelj uputio pismo Pokrajinskom komitetu KP Slovenije za Štajersku: nalaže da se formira povereništvo SKOJ-a za Štajersku.
- Jul* Šef sanitetskog odseka VŠ NOV i POJ obavestio šefa britanske vojne misije pri VS o najosnovnijim problemima sanitetske službe u NOV i POJ.

BOSNA I HERCEGOVINA

- 1. jul* Četvrta krajiška udarna brigada 5. udarne divizije NOVJ napala domobransku posadu Breze. Zbog pristizanja ojačane čete nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« iz Vareša ona nije mogla zauzeti mesto i rudnik ali je uništila ž stanice Dobravine i Pajtov Han.

- Delovi domobranske 4. lovačke brigade, nastupajući iz Visokog, potisli zaštitne delove 5. udarne divizije NOVJ prema Brezi i zauzeli Kakanj.
- 2. jul
 - U rudnik uglja Đurđevik (kod Tuzle) upala 7. krajiška udarna brigada 7. divizije NOVJ i spalila postrojenja.
 - Kod s. Dolova, na kosi Margiti i kod s. Borovnice 1. i 4. krajiška udarna brigada 5. udarne divizije NOVJ odbile napad tri nemačko-domobranske kolone iz Breze i Vareša, zarobivši 80 neprijateljskih vojnika i zaplenivši preko 100 pušaka i više p. mitraljeza.
 - Na putu Zenica – Lašva delovi 5. udarne divizije NOVJ iz zasede razbili dve čete domobrana. Zarobljen je 91, a ranjeno je i poginulo preko 100 domobrana.
- 4/5. jul
 - Treća krajiška i 6. istočnobosanska NOU brigada napale Sokolac. Iako su slomile deo spoljnje odbrane, brigade su odustale od daljeg napada, pošlo je ustaška posada neposredno pred napad ojačana jednim bataljonom.
- 5. jul
 - Prva proleterska udarna brigada 1. proleterske udarne divizije i 2. vojvodanska udarna brigada 10. udarne divizije NOVJ zauzele Zvomik, prisilivši jedan bataljon nemačke 369. legionarske divizije i delove razbijene ustaške 1. brigade i domobranskog 15. pešadijskog puka da se, uz prihvatanje delova nemačke 104. lovačke divizije i Ruskog zaštitnog korpusa, povuku preko Drine u Srbiju. U borbi su poginuli politički komesar 1. proleterske udarne divizije NOVJ Filip Kljajić Fića i politički komesar čete u 1. bataljonu 1. proleterske NOU brigade Radovan Gardašević. narodni heroji. Neprijatelj je svoje gubitke procenio na 400–500 izbačenih iz stroja.
 - Kod s. Zivinica (blizu Tuzle) jači delovi nemačke 369. legionarske divizije i domobranske Tuzlanske brigade, uz podršku delova nemačkog 202. tenkovskog bataljona, odbacili 7. krajišku udarnu i 8. banijsku brigadu 7. divizije NOVJ na padine pl. Konjuha i zauzeli s. Stupare, nanevši im znatne gubitke.
- 6. jul
 - U Kladanj, bez otpora, ušli dolovi nemačkog 202. tenkovskog bataljona i u mesnoj bolnici streljali zatečene ranjenike. Međutim, sutradan su napustili Kladanj koji je posle 7. brigade 7. divizije NOVJ.
- 7. jul
 - Pravcima Vareš – Olovo. Sarajevo – Sokolac – Han-Pijesak. s. Capardi – Zvornik, s. Capardi – Šekovići i Tuzla – Kladanj nemačka 7. SS »Princ Eugen« i 367. legionarska divizija, nemački puk »Brandenburg«, domobranski 7. lovački puk, ustaše i četnici otpočeli koncentričan napad na Glavnu operativnu grupu VS NOV i POJ u istočnoj Bosni. U žestokim borbama do 20. jula neprijatelj je bio zauzeo Zvornik. Kladanj, Olovo, Vlasenicu, Sekoviće i Han-Pijesak, ali su jedinice NOVJ u protivnapadima ponovo ovladale svim mestima sem Zvornika.
 - U rudarskom bazenu Banovići kod Tuzle (Banovići. Mušići, Radin, Begov Potok) 2. proleterska udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ uništila instalacije i potopila rudničke jame.
- 8. jul
 - Nastupajući iz s. Caparda (na putu Tuzla – Zvomik) 370. puk nemačke 369. legionarske divizije, ojačan nemačkim 202. tenkovskim i 369. izviđačkim bataljonom i domobranskim 2. jurišnim bataljonom, zauzeo Zvornik. U trodnevnim borbama protiv delova 1. proleterske i 16. udarne divizije NOVJ neprijatelj je imao 16 mrtvih, 80 ranjenih i 4 nestala.
 - U s. Miljenom (kod Goražda) delovi nemačke 118. lovačke divizije streljali preko 30 ljudi, žena i dece.
- 9. jul
 - Po direktivi CK KPJ, Oblasni komitet KPJ za istočnu Bosnu formirao OK KPJ za Vlasenicu.
 - Delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« spalili s. Humčane i četiri kuće u s. Krekavici (kod Nevesinja), a zatečeno stanovništvo pobili.
- 9/10. jul
 - Druga i 5. krajiška udarna brigada i Prnjavorski NOP odred 12. udarne divizije NOVJ razbili delove četničke Vrbaske brigade i 10. četu domobranskog 5. pešadijskog puka i zauzeli Prnjavor.
- 10. jul
 - Delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« i domobranskog 7. lovačkog puka potisnule delove 7. krajiške udarne brigade i 7. brigadu 7. divizije NOVJ prema Kladnju i zauzele Olovo

- 10¹¹. jul
- Doznavši da se u Mostaru, po povratku sa Sutjeske, nalazi Mostarski bataljon, nemačke i ustaške vlasti pohapsile sve muško stanovništvo u mahalama Predhum, Luka i Zahum. Od pola bataljona smeštenog u tom delu grada, nemački vojnici i ustaše, uz pomoć provokatora, otkrili su, i uskoro streljali, samo 7 boraca i 29 aktivista NOP-a, među kojima i sekretara Mesnog komiteta KPJ Ljubu Brešana, narodnog heroja.
 - U s. Rakovoj Nozi (na pl. Ozrenu, kod Sarajeva) 4. krajiška udarna brigada 5. udarne divizije NOVJ napala i, bez vlastitih gubitaka, uništila 3. bataljon 7. puka domobranske 4. lovačke brigade. Zarobljeno je i razoružano 270, a poginulo oko 100 domobrana. Zaplenjeni su 2 mitraljeza, 2 minobacača, 21 p. mitraljez i 250 pušaka.
 - Na putu iz Birča za Majevicu 1. vojvodanska udarna brigada 16. udarne divizije NOVJ, sa delom ranjenika i bolesnika Centralne bolnice VS NOV i POJ, pokušala u rejonu s. Kalesije da prede branjenu komunikaciju Tuzla – Zvornik. Zbog slabe organizacije prelaz nije uspeo, a u borbi je poginuo politički komesar GS NOV i PO za Vojvodinu Slobodan Bajlć Paja, narodni heroj.
11. jul
- Jedna četa 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske zauzela Bos. Raču i razoružala oko 60 domobrana 6. pešadijskog puka. Zaplenjeno je 47 pušaka i 1 puškomitraljez.
12. jul
- U s. Orašju (kod Mostara) delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« streljali 58 ljudi, žena i dece, a zatim spalili selo i leševe.
 - U s. Košutlci (kod Bogatice) delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« streljali 70 ljudi, žena i dece i desetak teže ranili.
 - Delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« nastupajući od Olova, razbili delove 7. krajiške NOU brigade i zauzeli Kladanj. U borbi je poginuo i komandant 7. brigade Rade Marjanac, narodni heroj.
13. jul
- Motorizovana borbena grupa »Voli« nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«, nastupajući od Han-Pijeska, zauzela Vlasenicu, potisnuvši 6. istočnobosansku udarnu brigadu 17. udarne divizije NOVJ prema Šekovićima. U borbi je poginuo načelnik Štaba 17. udarne divizije NOVJ Siniša Nikolajević, narodni heroj.
- 13/14. jul
- Sa pl. Ozrena (kod Sarajeva) 5. udarna divizija NOVJ, opterećena sa preko 200 ranjenika i bolesnika samoinicijativno počela proboj u srednju Bosnu. U toku sledeće tri noći ona je, savladajući otpor manjih posada i ometana oklopnim vozovima, prešla pruge Semizovac – Cevljanovići, Ilijaš – pl. Zvijezda, Podlugovi – Vareš i Sarajevo – Brod, porušivši ih na više mesta, spalila ž. st. Podlugovi i u širem rejonu Visokog gazom se prebacila na desnu obalu r. Bosne.
14. jul
- Delovi 370. puka nemačke 369. legionarske divizije odbacili na pl. Javornik 6. istočnobosansku NOU brigadu (razbivši njen 2. bataljon) i zauzeli Šekoviće. Najteži ranjenici Centralne bolnice VŠ NOV i POJ posakrivani su u bazama (skloništimama), dok su ostale (400–500) izvukle jedinice NOVJ koje su se našle u neposrednoj blizini.
15. jul
- U Drvaru održana okružna konferencija KPJ za okrug Drvar na kojoj je, između ostalog, postavljen zadatak; što brže osposobljavanje Drvarsko-petrovačkog NOP odreda.
- Jul p. p.
- U zaseoku Kaluđer-Vodama (s. Kamena, kod Mostara) dolovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« iznenadili i, u neravnoj borbi, uništili delimično naoružan odred sastavljen od oko 80 novih boraca. Poginulo je 10 i ranjeno 25 boraca, dok su ostali uglavnom zarobljeni i kasnije streljani, među kojima i komandant toga privremenog odreda inače zamenik komandanta Mostarskog NOP bataljona. Mladen Balorda, narodni heroj.
- Jul s.
- Privremeni OK KPJ za Prozor, od delova ranijeg Prozorskog bataljona koje je Vrhovni komandant NOV i POJ, posle proboja na Sutjesci, uputio u rejon Prozora i od novih boraca, obnovio Ramski NOP odred.
 - Delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« spalili s. Dabricu (kod Stoca) i pobili 56 lica zatečenih u selu.
17. jul
- U rejonu Fojnice, u sastavu 10. udarne divizije NOVJ, formiran Visočko-fojnički NOP odred. Kao jezgro uzete su manje grupe boraca iz 5. udarne divizije NOVJ i Travničkog i Prozorskog NOP odreda

¹ Nemačke Jedinice, pronašavši ih uz pomnu etnika pobile su oko 100 tih težih ranjenika i nekoliko bolničarki

- Dvanaesta divizija 2. bosanskog udarnog korpusa NOVJ napala četnički Motajički odred, ojačan manjim domobranskim i nemačkim delovima. Posle petodnevnih borbi ona ga je razbila i oslobodila prostrano područje između Prnjavora, r. Vrbasa, r. Save i Dervente.
- 17/18. jul – Delovi 4. udarne divizije 2. bosanskog udarnog korpusa NOVJ (6 bataljona) napali u utvrđenom Ključu ojačani 1. bataljon domobranskog 10. pešadijskog puka i oko 70 nemačkih vojnika. Delovi Ribničkog NOP odreda neopaženo su prodrli u Ključ i iznenadili jednu četvu, zarobili 159 domobrana i zaplenili 4 haubice. Zbog slabe organizacije napada i veze oni su to mesto u svitanje morali napustiti, izvukavši samo deo plena i zarobljenika. Poginuo je i komandir 3. čete 1. bataljona Ribničkog NOP odreda Trivo Latinović Garonja, narodni heroj.
- Treća krajiška udarna brigada 1. proleterske udarne divizije NOVJ porušila prugu Sarajevo – Višegrad na 9 mesta i uništila ž. stanice Sjetlina, Podgrab, Renovica i 3 mosta. Uz pomoć oklopnog voza održala se samo posada ž. st. Prača.
- Na pruži Doboj – Tuzla 2. i 4. proleterska udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ razbile po jednu četvu domobrana, četnika i milicije i zauzele s. Bos. Petrovo Selo i s. Miričinu. U zauzetim selima su spalile ž. stanice i srušile most na r. Spreči.
- 18. jul – Trideset treća četa nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« spalila s. Duge (kod Prozora).
- 18/19. jul – Prva krajiška udarna brigada 5. udarne divizije NOVJ razbila domobrane i žandarmerije i zauzela Kiseljak (kod Sarajeva).
- 19. jul – Kod Han-Ploče (na putu Sarajevo – Kiseljak) 1. krajiška udarna brigada 5. udarne divizije NOVJ uništila kombinovanu četvu nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«. Plen: 2 protivtenkovska topa, 4 puškomitraljeza, 48 pušaka i automata. Gubici neprijatelja: 84 poginula. 4 zarobljena i veći broj ranjenih.
- Kod s. Kamengrada (na putu San. Most – Lušci Palanka) ojačana 3. četa 2. bataljona Podgrmečkog NOP odreda iz zasede razbila ojačanu četvu izviđačkog bataljona nemačke 373. legionarske divizije. Nemačku četvu su od potpunog uništenja spasili tenkovi i avijacija.
- Na Majeveci delovi 17. udarne divizije NOVJ razbili ostatak (oko 400 četnika) četničke Majevečke brigade.
- Dvanaesta udarna divizija NOVJ (2, 5. i 12. krajiška NOU brigada i Banjalučki i Prnjavorski NOP odred) 2. bosanskog udarnog korpusa NOVJ po naređenju VS NOV 1 POJ. prešla u sastav 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ.
- 20. jul – Na Ozrenu ojačana 2. proleterska udarna divizija NOVJ (2. proleterska, 1. i 2. dalmatinska, 4. proleterska i 5. crnogorska NOU brigada) napala četnički Ozrenski odred, ojačan delovima Trebavskog odreda (oko 1.650 četnika). U trodnevnim borbama ona je, razbijanjem odvojenih kolona, izbacila neprijatelja sa Ozrena u dolinu r. Bosne iako su u borbu naknadno ubačeni još tri bataljona nemačke 369. legionarske divizije, delovi četničkog Zeničkog odreda i dve čete domobrana i milicije. Poginulo je 87 nemačkih vojnika. 30 četnika i 4 domobrana, ranjeno 108 nemačkih vojnika, 35 četnika i 10 domobrana i zarobljeno 80 četnika. Divizija je imala 38 ranjenih i 24 poginula (među kojima su pomoćnik političkog komesara bataljona u 2 dalmatinskoj NOU brigadi Miroslav Višić i komandir voda u 2. proleterskoj NOU brigadi Radomir Dražević, narodni heroji).
- U Sekoviće (kod Vlasenice) ušla 6. istočnobosanska udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ, pošto se 370. puk nemačke 369. legionarske divizije povukao prema Tuzli.
- 22. jul – Na Omerovim vodama (Ozren-planina) 2. i 4. proleterska udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ, razbile dva bataljona nemačke 369. legionarske divizije, koji su, pod zaštitom avijacije, odstupili prema Zavidovićima. Neprijatelj je imao 72 mrtva i 78 ranjenih, a jedinice NOVJ 18 mrtvih i 23 ranjena.
- 23/24. jul – U s. Velečevu (na putu Ključ – s. Čadavica) ojačani 2. bataljon Ribničkog NOP odreda uništio iz zasede jednu četvu nemačke 373. legionarske divizije, zaplenivši 2 mitraljeza, 6 p. mitraljeza i 40 pušaka.
- 24. jul – Nastupajući s linije Kiseljak – Han-Ploča – s. Tarčin delovi nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen« (oko dva bataljona pešadije i četa tenkova) zauzeli Kreševo. Prva krajiška NOU brigada, nanoseći neprijatelju gubitke udarom po manjim kolonama, povukla se na brdo Inač, a zatim, pošto je neprijatelj istog dana napustio Kreševo, vratila na ranije položaje duž puta Kiseljak – s. Blažuj – s. Taračin. Brigada je imala 5 mrtvih i 15 ranjenih, a neprijatelj 4 mrtva i 30 ranjenih.

- Četnička Dinarska divizija iz rejona Bos. Grahova počela napad u pravcu Mrkonjić-Grada u cilju spajanja sa snagama Glavnog štaba bosanskih četničkih odreda. U šestodnevnom borbama delovi 4. udarne divizije 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ i 6. divizije 1. hrvatskog korpusa NOVJ potisli su četnike sa pl. Šatora i Staretine i odbacile ih preko grebena pl. Dinare. Poginulo je i zarobljeno 135 četnika i ranjeno 60, dok su se dva vođa četnika predala.
 - Kod Brčkog Majevička udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ uništila Ljubnički bataljon četničkog Posavskog odreda. Predalo se 80 četnika, a ostali se razbežali. Pedeset zarobljenih četnika odmah je stupilo u Majevičku brigadu, a posle 2–3 dana u nju je stupilo još 120 četnika iz istog odreda.
 - 25/26. jul – Druga krajiška udarna brigada 11. udarne divizije NOVJ, ojačana sa 2 bataljona 5. krajiške NOU brigade napala ustaško-domobranske posade na ž. pruzi Doboj – Teslić – s. Blatnica, te zauzele ž. stanice Blatnicu, Tešanjku i Komušina, banju 1 rudnik Vručicu, i grad Tešanj (bez tvrđave). Domobranska i milicijska posada Tešnja i ž. st. Jelaha održala se do pristizanja pojačanja iz Zepča i Doboja.
 - 27. jul – Prva proleterska udarna divizija NOVJ (bez 1. proleterske NOU brigade) počela marš iz rejona s. Bogovići – Ponor (na pl. Romaniji) za srednju Bosnu. (Divizija je, u toku devetodnevnog marša preko planina Jahorine, Treskavice, Bjelašnice i Bitovnje, pod borbom prešla pruge Sarajevo – Višegrad i Sarajevo – Mostar, porušila na njima više objekata zauzela Trnovo i razbila više grupa mesne milicije).
 - Kod Zepča (na pruzi SI. Brod – Sarajevo) nemački vojni transport naišao na minu. Uništeno je 5 vagona, a poginulo je i ranjeno 90 nemačkih vojnika i domobrana.
 - 28. jul – Majevička udarna brigada 17. udarne divizije NOVJ zauzela Gradačac, u kome se, predala po jedna četa domobrana i milicije. Zaplenjeno je: 5 p. mitraljeza, mitraljez, 110 pušaka i 5 automata. Nemački 202 tenkovski bataljon je istog dana povratio Gradačac a sutradan odbacio brigadu prema Majevidi. Ranjeno je 14 i poginulo 13 boraca, među kojima i komandant 1. bataljona Veljko Milovanović – Savić, narodni heroj.
 - Između ž. st. Volinje i Dobrljina (na pruzi Sunja – Bos. Novi) delovi Kozarskog NOP odreda uništili nemačko-domobranski vojni transport. Poginulo je 140 vojnika uglavnom nemačkih i zarobljeni su 22 domobrana i 2 ustaše.
 - 29/30. jul – U Puračiću dva bataljona 2. proleterske udarne brigade 2. proleterske divizije NOVJ razoružali mesnu miliciju i srušili most na r. Spreči.
 - 30/31. jul – U rejonu s. Zlovelo – s. Labucka – s. Busija (kod Lopara) delovi 1. vojvođanske udarne brigade 16. udarne divizije NOVJ i Majevičkog NOP odreda 17. udarne divizije NOVJ razbili grupu od 450 četnika podržanih nemačkom artiljerijom.
 - 31. jul – Na maršu iz istočne u srednju Bosnu, 3. krajiško udarna brigada 1. proleterske udarne divizije NOVJ posle kraće borbe rasterala žandarme i mesnu četnu miliciju i zauzela Trnovo (kod Sarajeva).
 - U Bos. krajini počeo izlaziti list »Glas narodnooslobodilačkog pokreta u Bos. krajini«, organ NOP-a (kasnije NOF-a) Bos. krajine.
 - Jul k. – Po naređenju Štaba 5. udarne divizije NOVJ formirana Komanda vojnog područja za teritorije Visočko-fojničkog, Prozorskog i Travničkog NOP odreda (s komandama mesta: G. Vakuf. Kreševo i Fojnica).
 - Po odluci Oblasnog komiteta KPJ za Bos. krajinu, prerastanjem i popunom okružnog povereništva formiran OK KPJ za okrug Prozor – Konjic.
 - Jul – Obnovljen OK SKOJ-a za Majevicu.
 - Kod Sokolca, u borbi protiv nemačkih jedinica, poginuo zamenik komandanta bataljona u 3. krajiškoj udarnoj brigadi 1. proleterske udarne divizije NOVJ Nikola Vojvodić Vojvoda, narodni heroj.
 - U Kladnju, da ne bi pao neprijatelju u ruke, izvršio samoubistvo teško ranjeni komandir čete u 4. proleterskoj NOU brigadi Jevrem Grbović, narodni heroj.
- CRNA GORA**
- Jul p. – U Dobrom dolu (kod Zabljaka), na konferenciji oko 200 boraca 4. proleterske I 5. crnogorske NOU brigade koji su se vratili sa r. Sutjeske, pozadinskih radnika i nmladinaca, organizovana udarna partizanska četa, kao prvi korak na putu obnove Durmitorskog NOP odreda, i dogovoreno da se izvrši reorganizacija i uspostavljanje narodne vlasti u srezu.

1943. jul

HRVATSKA

jul 1943.

15. jul – Italijanski guverner Crne Gore general Pircio Biroli uputio stanovništvu proglas u kome ističe da nacionalističke oružane formacije, stvorene uz punu podršku italijanskih vlasti, nisu pokazale očekivane rezultate, nego velike slabosti u borbama protiv jedinica NOVJ, te je u vezi s tim naredio da se raspuste svi nacionalni odbori po selima i gradovima.
- Jul p. p. – Na pl. Jelovici jedna četa Beransko-andrijevičkog partizanskog bataljona napala i razbila delove četničke Andrijevičke brigade koji su opljačkali katun i vodili sobom veći broj žena, čobana i dece. Poginulo je 17 četnika. Oslobođeni su zarobljeni seljaci i njihova stoka.
25. jul – Na sastanku MK KPJ za Andrijevicu analizirana vojno-politička situacija u srezu i odlučeno: efikasnim merama sprečavati oživljavanje četničke organizacije i suzbijati četničku propagandu, izvršiti mobilizaciju novih boraca za partizanske bataljone i stvarati legalne partizanske jedinice u svakom mestu na slobodnoj teritoriji.
27. jul – Na Zijovu kod Podgorice (sada: Titograd), u borbi protiv četnika, poginuo član SK KPJ za Podgoricu Đoko Preiević, narodni heroj.

HRVATSKA

1. jul – U s. Zrinskoj (kod Bjelovara) delovi nemačke 187. rezervne divizije napali dva bataljona 18. brigade 12. divizije NOVJ. Posle dvočasovne borbe neprijatelj je odbačen u s. V. Pisanicu i s. V. Grđevac uz gubitke od 12 mrtvih i 28 ranjenih. Brigada je imala 14 mrtvih i 33 ranjena.
- U rejonu Knina delovi Dinarske četničke divizije i 291. puka italijanske divizije »Zara« (oko 6.000 vojnika) napali jedinice Kninskog sektora (2. udarnu brigadu 6. divizije, Lički NOP odred i delove Severnodalmatinskog NOP odreda). Jake borbe su vođene do 4. jula, kada se neprijatelj povukao u Knin. Italijanski puk je imao 5 mrtvih i 12 ranjenih, a jedinice Kninskog sektora 17 mrtvih. 38 ranjenih i 2 zarobljena.
- Kod s. Otoka (na pruzi Vinkovci – Brčko) jedinice 3. vojvodanske NOU brigade napale voz kojim se prevozio 4. radni bataljon domobranskog 2. puka. Zarobljeno je 5 oficira i 80 naoružanih i 165 nenaoružanih vojnika.
- U Vrhovinama otpočela dvodnevna treća okružna konferencija KPH za Liku, kojoj je prisustvovao i član Politbira CK KPJ Edvard Kardelj.
- Kod ž. st. Rajić (na pruzi Novska – Okučani) jedinice 17. brigade 10. divizije NOVJ uništile teretni voz od 24 vagona-cisterne.
3. jul – U s. Blinjskom Kulu (kod Sunje) jedinice 2. brigade Unske operativne grupe napale nemačko-domobranksu posadu jačine 120 vojnika, ali su, zbog jakog otpora neprijatelja, obustavile napad, pretrpevši gubitke od 2 mrtva i 17 ranjenih.
- Domobranksu posadu s. Krstatica (kod Imotskog) napale jedinice Biokovskog NOP odreda. Poginulo je 5 i zarobljeno 19 domobrana.
- 3/4. jul – Jedinice 17. brigade 10. divizije NOVJ porušile prugu Banova Jaruga – Lipak u dužini od 10 km i pokidale tt linije.
- Jedinice Severnodalmatinskog NOP odreda napale italijansko obezbeđenje rudnika uglja Dubravke (kod Šibenika). U međuvremenu one su iz zasede uništile kamion sa italijanskim vojnicima koji je naišao iz Skradina. Neprijatelj je imao 18 mrtvih, 5 ranjenih i 13 zarobljenih.
5. jul – Kod ž. st. Plaše (na pruzi Rijeka – Ogulin) jedinice 1. primorsko-goranskog NOP odreda minirale prugu i uništile lokomotivu i 3 vagona.
- Jul p. – U partizanskoj bolnici na pl. Šamarici umro sekretar SK KPH za Kostajnicu Širnica Dragić, narodni heroj.
- Po naređenju GŠ NOV i PO za Hrvatsku 12. brigada 12. divizije NOVJ dobila naziv udarna.
- Po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku 17. brigada 10. divizije NOVJ dobila naziv udarna.

6. jul
- Ojačani 54. puk nemačke 100. lovačke divizije, dva bataljona za obuku iz Bjelovara i SI. Broda, nekoliko ustaško-domobranskih bataljona i nemačke i ustaške policijske jedinice otpočeli čišćenje Bilo-gore. Pva borba je vođena 9. jula između 18. brigade 12. divizije NOVJ i delova nemačkog 54. puka u rejonu s. Gornjeg Križa (kod Koprivnice), a sutradan i kod s. Bačkovice, kada je 18. brigada izvršila pokret preko Bilo-gore u Slavoniju. Gubici neprijatelja nisu utvrđeni, a 18. brigada je imala 12 mrtvih i 37 ranjenih.
7. jul
- U s. Jalkovcu (kod Varaždina) Kalničkom NOP odredom predao se bez borbe domobranski artiljerijski divizion od 150 domobrana i 5 oficira. Evakuisane su 2 haubice i uništeno je 0 haubica.
8. jul
- Neprijateljsko uporište Brodsku Varoš (kod Slav. Broda) napale jedinice Diljskog NOP odreda i ubile 0 ustaša, a zarobile 06 domobrana, uz sopstvene gubitke od 2 ranjena.
 - Selo Zrnovnicu (kod Omiša) spalile jedinice italijanske divizije »Bergamo« i streljale 13 ljudi od 45 do 70 godina starosti.
9. jul
- Na slobodnu teritoriju Slavonije (pl. Psunj, pl. Papuk i Požeška kotlina) napali delovi nemačke 187. rezervne divizije, 1. i 4. brigade domobranske 1. brdske divizije i udar nadmoćnih snaga, Stab 2. hrvatskog korpusa NOVJ, sa Štabom 10. divizije NOVJ i 17. udarnom brigadom, prebacio se 16. jula preko r. Save, odakle je, posle jakih borbi u rejonu sela Crkveni Bok i Ivanski Bok, nastavio pokret u Baniju. U Slavoniji je ostala 21. brigada, koja je do 20. jula vodila manje borbe, ali je većim manevrom i brzim pokretima izbegla uništenje.
 - Jedinice 1. udarne i 3. udarne brigade 8. divizije NOVJ napale ustaško-domobranske posade s. Skakavca i s. Iasinje (kod Karlovca). Posle nekoliko uzastopnih juriša napad je obustavljen uz gubitke od 11 mrtvih i 40 ranjenih, dok gubici neprijatelja nisu utvrđeni.
 - U s. Osekovu (kod Kutine) jedna domobranska četa se sukobila sa delovima Moslavačkog NOP odreda, ali se morala povući u s. Popovaču, pretrpevši gubitke od 7 zarobljenih i 3 ranjena. Odred je imao 1 ranjenog.
 - U s. Oštricama (kod Novog Marofa) 1. bataljon 12. udarne brigade 12. divizije NOVJ uništio dva kamiona i ubio 15, a zarobio 3 nemačka avijatičara.
10. jul
- Iz Ploča, Vrgorca, Zagvozda, Sinja, Solina, Omiša i Makarske jake italijanske, nemačke i ustaško-domobranske snage (preko 15.000 vojnika), podržavane tenkovima, avijacijom i ratnim brodovima, otpočele operaciju (»Biokovo-Mosor«) protiv jedinica NOVJ na pl. Biokovu i pl. Mosoru. U borbama dol. avgusta Biokovski NOP odred, podeljen po grupama, izbegao je uništenje, dok je 1. bataljon Cetinskog NOP odreda razbijen u rejonu s. Iovreča. Neprijatelj je imao 22 mrtva, 106 ranjenih, 17 nestalih i 2 zarobljena, ali je sistematski popalio i opljačkao više sela, vršeći represalije nad stanovništvom; samo italijanske jedinice su ubile i streljale 97, uhapsile 91 i internirale 833 rodoljuba.
 - U rudniku uglja Zajezde (kod Zlatara) Omladinska NO brigada »Joža Vlahović« porušila postrojenja.
11. jul
- U rejonu s. Pirovca (kod Šibenika) delovi italijanske divizije »Zara« napali Severnodalmatinski NOP odred, ali se ovaj, posle višečasovne borbe, probio iz okruženja u rejon s. Brguda. Vršeći represalije nad stanovništvom, neprijatelj je do 13. jula čistio rejon Putičanje, Stankovci, Banjevci. Poginula su 34, a ranjeno je 56 italijanskih vojnika, među kojima 3 oficira. Severnodalmatinski NOP odred je imao 2 mrtva i 12 ranjenih.
 - Održana sreska konferencija i izabran SNO odbor za Muć.
 - U rudniku uglja Budinščina (kod Zlatara) jedinice 12. udarne brigade 12. divizije NOVJ porušile postrojenja.
13. jul
- Jedinice 12. divizije NOVJ i Kalnički NOP odred zauzeli kazneni zavod Lepoglavu (kod Krapine) pošto su u osmočasovnoj borbi savladali jaku zatvorsku stražu i domobrane. Poginulo je 17, a zarobljeno 125 neprijateljskih vojnika, dok su jedinice NOVJ imale 5 mrtvih i 13 ranjenih. Od oko 700 zatvorenika, njih 100 političkih, stupilo je u NOVJ, veći deo je pušten kućama, a teži kriminalci su zadržani u zatvoru.
 - Između s. Dulaveca i s. Pivnice (na putu Virovitica – Daruvar) 18. brigada 12. divizije NOVJ, u pokretu iz Bilo-gore u Slavoniju, sukobila se sa delovima 54. puka nemačke 100. lovačke divizije. Poginulo je 36, a zarobljena su 22 nemačka vojnika. Brigada je imala 16 mrtvih i 19 ranjenih.

1943. jul

HRVATSKA

jul 1943.

- U Gredi (kod Siska) 2. bataljon Zumberačko-pokupskog NOP odreda zarobio 1 oficira i 40 domobrana i zapalio ž. stanicu.
- 14/15. jul – U rejonu s. Brdana (kod Siska) jedinice 1. brigade Unske operativne grupe minirale prugu i napale italijanski transportni voz. Poginulo je 9, ranjeno 11 i zarobljeno 13 italijanskih vojnika. Brigada je imala 5 mrtvih i 30 ranjenih. Zapaljeno je 9 vagona s municijom i namirnicama.
- 15. jul – Na okružnoj konferenciji izabran ONO odbor za Čazmu.
- 15/16. jul – U s. V. Gorici (kod Zagreba) jedinice 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar« razoružale 20 domobrana iz 2. pešadijskog puka.
- 16. jul – U s. Kruševu (kod Obrovca) jedinice Severnodalmatinskog i Ličkog NOP odreda napale karabinijere i antikomunističku miliciju, a istovremeno uništile italijansku auto-ambulantu na putu kod s. Karina i kamion na putu Obrovac – s. Zegar. Poginulo je 20, ranjeno 6, a zarobljeno 9 vojnika i oficira (među kojima i 2 lekara) iz 292. puka italijanske divizije »Zara«.
- 16/17. jul – U s. Lekeniku (kod Siska) 2. bataljon 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar« i delovi Zumberačko-pokupskog NOP odreda napali posadu domobranskog 6. železničko-stražarskog bataljona i žandarmerije. Zarobljeno je 108 domobrana i žandarma i 3 oficira, a zaplenjene su žand. i ž. st. i druge vojne zgrade.
- 17/18. jul – U rudniku Mirni (kod Krapine) jedinice 12. udarne brigade 12. divizije NOVJ uništile postrojenja.
- 18. jul – Na okružnoj konferenciji delegata sreskih NO odbora izabran ONO odbor za Kordun.
– U s. Suhomlaci (kod D. Miholjca) nemački vojnici zverski zaklali i ubili 36 ljudi i popalili ili artiljerijom porušili 105 kuća.
- 19. jul – U s. Zažini (kod Siska) jedinice 13. proleterske NOU brigade »Rade Končar« i Zumberačko-pokupskog NOP odreda napale i zarobile 30 domobrana i 8 ustaše.
- 20. jul – Po naređenju Štaba 1. hrvatskog korpusa NOVJ, formiran Lički bataljon »Matija Gubec« 6. divizije NOVJ.
– Na pruži Osijek – Našice jedinice Diljskog NOP odreda zapalile ž. st. Koška 1 zarobile 4 ustaše.
- 22. jul – Na položajima s. Kalnik – s. Kamešnica – s. Dedina – s. Vojakovački Osijek – s. Apatovac i s. Duga Rijeka – s. Ribnjak – s. Radeljevo 12. udarnu i 16. omladinsku brigadu »Joža Vlahović« 12. divizije NOVJ i Kalnički NOP odred, koji su se tek vratili iz Hrvatskog zagorja, napali jake ustaško-domobranske snage i delovi nemačke 187. rezervne divizije, podržani tenkovima i avijacijom. Uveče, posle žestoke borbe u toku celog dana, jedinice NOVJ su se povukle na Bilo-goru. Neprijatelj je imao 14 mrtvih, 32 ranjena i 45 zarobljenih, a jedinice NOVJ 17 mrtvih i 17 ranjenih.
- 23. jul – U s. Ivancu (kod Varaždina), prilikom napada neprijateljske avijacije, poginuo komandant 3. bataljona Kalničkog NOP odreda Nikola Severović, narodni heroj.
- 24. jul – Jake snage italijanske divizije »Lombardija« sa 5. i 13. ustaškim bataljonom Iz Crnomelja, Novog Mesta, Metlike, Ozlja, Jastrebarskog i Samobora napale oslobođenu teritoriju Zumberka da spreče izbore za opštinske i sreske NO odbore zakazane za 25. jul. U dvodnevnoj borbi na Paulovom bregu kod s. Vrhovca, s. Bukovice i s. Pribića 13. proleterska NOU brigada »Rade Končar« pružila je otpor neprijatelju, a zatim se sa delovima Zumberačko-pokupskog NOP odreda prebacila u Sloveniju.
– U s. Prekopi (kod Gline) 3. bataljon 2. NO brigade Unske operativne grupe napao domobransku posadu, ali je napad obustavljen zbog intervencije tenkova. Zarobljeno je 11 domobrana, a od mine na putu Glina – Prekopa poginulo je 5 i ranjeno 18 domobrana. Bataljon je imao 1 mrtvog i 34 ranjena.
– U s. Marečiću (kod Pazina) održan sastanak partijskog rukovodstva za Istru na kome je odlučeno da se formiraju udarne grupe.
- 25. jul – U s. Oborovu (kod Zagreba) održan narodni zbor u prisustvu preko 700 ljudi iz obližnjih sela.

1943. jul

MAKEDONIJA

jul 1943.

26. jul
- Jedinice 2. udarne brigade 6. divizije NOVJ i Ličkog NOP odreda napale ustaško-domobransku posadu i zauzele s. Kijevo (kod Vrlike). Poginulo je 13, ranjeno 13 i zarobljeno 20 neprijateljskih vojnika, dok se ostatak probio u Vrliku. Jedinice NOVJ su imale 16 mrtvih i 33 ranjena.
 - U s. Dubravi (kod Križevaca) Moslavački NOP odred napao četnu žandarmerijske podoficirske škole. Poginuo je jedan i zarobljeno je 15 žandarma. Odred je imao 1 mrtvog i 11 ranjenih.
27. jul
- U s. Starim Perkovcima (kod Slav. Broda) jedinice Diljskog NOP odreda napale žandarmerijski vod i zarobile 29 žandarma.
- 27/28. jul
- U s. Kuni (na Pelješcu) partizanski vod razoružao 15 domobrana i 6 žandarma i porušio tt linije između s. Janjine i s. Kune.
28. jul
- Jedinice Diljskog NOP odreda zapalile ž. st. D. Vrba (kod SI. Broda).
 - Kod o. Murtera partizani zarobili 2 neprijateljska motorna jedrenjaka.
29. jul
- Na pruzi Caprag – Sunja 2. udarna brigada 6. divizije NOVJ i Lički NOP odred Unske operativne grupe uništili teretni voz (lokomotivu i 46 vagona).
 - Kod s. Uništa (blizu Knina) jedinice 2. udarne brigade 6. divizije NOVJ i Ličkog NOP odreda napale četničku kolonu, jačine oko 1.500 četnika, s kojom su iz Knina išli za Bosansku krajinu »četnički komandant Bosne, Like i Dalmacije« i komandant Dinarske četničke divizije radi uspostavljanja veze sa četničkim komandantima u Krajini i dogovora o zajedničkim operacijama protiv partizana. Četnici su imali 46 mrtvih, veći broj ranjenih i 23 zarobljena, a jedinice NOVJ 5 ranjenih. Plen: veća količina oružja i municije, divizijska arhiva, 307.000 kuna i dosta drugog ratnog materijala.
30. jul
- Snage nemačke 114. lovačke divizije odbacile delove 2. udarne brigade 8. divizije NOVJ i zauzele Slunj.
 - Na pruzi Ogulin – Karlovac 1. udarna i 2. udarna brigada 8. divizije NOVJ napale italijansko-domobranske posade na Globorničkom mostu i u s. Dubravama, ali napad nije uspeo zbog intervencije delova italijanske divizije »Mačerata« i oklopnog voza iz Ogulina. Jedinice 8. divizije su imale 10 mrtvih i 46 ranjenih, dok gubici neprijatelja nisu utvrđeni.

MAKEDONIJA

- j. jul
- GŠ NOV i PO za Makedoniju uputio GŠ NOV Grčke pismo sa predlogom za sastanak obostranih predstavnika radi koordinacije dejstava.
- Jul p.
- Kod s. Karburice (blizu Kičeva) jaki italijanski delovi Kičevskog garnizona i balisti napali Kičevsko-mavrovski NOP odred, koji se, posle borbe, po grupama povukao na mavrovski teren, pretrpevši gubitke od 4 mrtva i 12 nestalih.
6. jul
- U rejonu s. Ljubojno – s. Carev Dvor i s. Donje Dupeni – s. Ljubojno (kod Prespanskog jezera) Prespansko-ohridski NOP odred »Damjan Gruev« uništio italijansku vojnu telefonsku liniju u dužini od nekoliko kilometara.
 - U s. Orahu (kod Kumanova) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda zapalili zgradu opštine i zaplenili 3 puške.
- Jul p. p.
- U s. Vidranima i s. Judovu (kod Kičeva), s. Beličići. s. Sretkovu i s. Mavrovu (kod Gostivara) i s. Tresonču i s. Selcu (kod Debra) Kičevsko-mavrovski NOP odred prihvatao nove borce u svoje redove, a kod ž. st. Prošeka (na pruzi Ohrid – Kičevo) pokidao tt linije u dužini od 2 km.
- Jul s.
- Od ljudstva Kičevsko-mavrovskog NOP odreda i novodošlih boraca formirani 1. NOP odred (mavrovski) i 2. NOP odred (kičevski) 1. operativne zone NOV i PO Makedonije (nazivani su i kao mavrovski i kičevski bataljon).
16. jul
- GŠ NOV i PO za Makedoniju uputio GŠ NOV Grčke patrolu s pismom u kome traži da se sastanu delegati radi dogovora i usklađivanja zajedničkih mera i dejstava na našoj i njihovoj teritoriji.
17. jul
- Po odluci GŠ NOV i PO za Makedoniju pošla iz Prospe u Debarca glavnina Prespansko-ohridskog NOP odreda »Damjan Gruev«, sa zadatkom da se poveže s jedinicama 1. operativne zone NOV i PO Makedonije radi zajedničkog dejstva i stvaranja slobodne teritorije.

1943. jul

SLOVENIJA

jul 1943.

28. jul – Na putu Debar – Kičevo (u rejonu pl. Jame) 2. NOP odred (Kičevski) 1. operativne zone NOV i PO Makedonije posekao tt linije.
30. jul – U Kumanovu formiran ilegalni mesni NO odbor od 5 članova.
- Jul – Prvi oblasni komitet KPM uputio proglas makedonskom i šiptarskom stanovništvu Pologa, Debra, Kičeva i Struge, u kerne je ukazao na opasnost stupanja Šiptara u takozvanu albansku žandarmeriju i vojsku koju organizuje italijanski okupator i pozvao šiptarsku omladinu da stupa u redove NOVJ.
- Stab 1. operativne zone NOV i PO Makedonije uputio proglas seljacima pozivajući ih da pružaju otpor okupatoru i ne predaju mu svoje žito, da smelo stupaju u partizanske odrede i razvijaju bratstvo i jedinstvo Makedonaca i Šiptara.
- Treći oblasni komitet KPM izdao prvi broj lista »Naređen glas«, organa NOF-a za devdelijski, kavadarski i veleški srez.
- U s. Vrbjanima, s. Laktinju, s. Godivju, s. Velmeju (Debarca) Prespansko-ohridöki NOP odred »Damjan Gruev« organizovao NO odbore.
- Na teritoriji 1. operativne zone NOV i PO Makedonije formirana Šiptarska partizanska četa.

SLOVENIJA

- i- jul – Polilkomesar GS NOV i PO za Sloveniju dao politkomesarima brigada, odreda i bataljona direktivu za podizanje vojnostručnog znanja komandnog i boračkog sastava i manevarske sposobnosti jedinica, ističući potrebu za intenzivnijom aktivnošću politkomesara u cilju podizanja političkog nivoa boraca ; podizanja novih kadrova iz redova boračkog sastava.
7. jul – CK KP Slovenije dao PK KPS za Gorenjsku direktivu za uspešniji razvoj oslobodilačke borbe, u kojoj kritikuje defanzivnu taktiku gorenjskih jedinica, traži intenzivnije angažovanje u borbi protiv okupatora i ukazuje na potrebu za pojačanom budnošću u jedinicama i kod terenskih organizacija.
- U blizini s. Cerklja (kod Brežlca) 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« napala nemački pomoćni aerodrom, uništila 5 vojnih aviona i zaplenila manju količinu oružja. Istovremeno je 4. slovenačka NOU brigada »Ljubo Sercer« uništila zgradu pošte u s. Brodu i rekvirirala imovinu nemačkih naseljenika u s. V. Mraševu, s. Kalcama i s. Naklu. Obe su se brigade potom ponovo prebacile preko r. Krke.
9. jul – U blizini s. Selaca (kod Škofje Loke) 4. bataljon Gorenjskog NOP odreda uništio dva automobila s nemačkim vojnicima, nanevši neprijatelju gubitke od 7 mrtvih i 48 ranjenih. Za odmazdu, nemački su vojnici na tom mestu pet dana kasnije streljali 20 talaca.
12. jul – U s. Davči (kod Škofje Loke), naredbom Štaba 2. (gorenjske) operativne zone NOV i PO Slovenije, od jedinica Gorenjskog NOP odreda formirana 8. slovenačka (gorenjska) NOU brigada jačine tri bataljona. Istom naredbom reorganizovan je Gorenjski NOP odred i formiran samostalni Koruški partizanski bataljon.
- Kod s. Mihova (blizu Novog Mesta) 2. bataljon 4. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer« sukobio se sa snagama italijanskog 2. specijalnog bataljona, pa se, zbog nadmoćnosti neprijatelja, posle kraće borbe povukao u pravcu s. Gaberja. u sastav svoje brigade.
14. jul – GŠ NOV i PO za Sloveniju dao Štabu 4. (štajerske) operativne zone NOV i PO Slovenije uputstvo u pogledu reorganizacije jedinica. U vezi sa formiranjem dveju divizija na teritoriji Slovenije predviđeno je da se od štajerskih jedinica formira 6. slovenačka NOU brigada »Slavko Slander« i da se ona prebaci preko r. Svave, u sastav 2. slovenačke divizije, a u Štajerskoj da se formira Štajerski NOP odred.
16. jul – Na pl. Jelovici nemačka policijska grupa opkolila 1. bataljon Gorenjskog NOP odreda, koji je tu logorovao. Posle petočasovne borbe bataljon se probio iz obruča.
18. jul – U logoru kod s. Lesa (blizu Litije) nemačke policijske snage napale Kamniško-savinjski NOP odred. Odred se uveče, posle viščasovne borbe, u kojoj je odbio više neprijateljskih juriša, povukao ka s. Dolgom Brdu, nanevši neprijatelju znatne gubitke.

20. jul — U blizini zaseoka Potoka na pl. Blegošu (kod Škofje Loke) jake nemačke policijske snage napale 2. i 3. bataljon 7. slovenačke NOU brigade »France Prešern«. U oštroj borbi jedan bataljon je, delimično, razbijen uspeo da se izvuče, dok se drugi probio iz obruča i, preko stare italijansko-jugoslovenske granice prebacio na teritoriju Italije u Sloveniju. (Posle višednevnih borbi protiv jakih delova italijanskog 24. armijskog korpusa, ovaj bataljon se prebacio iz Italije u Sloveniju gde je 24. jula ponovo ušao u sastav svoje brigade.
24. jul — Jedinice 2. slovenačke NOU brigade »Matija Gubec« i 6. slovenačke NOU brigade »Ivan Gradnik« otpočele napad na italijanski garnizon Zužemberk. Posle trodnevnih borbi protiv čete italijanskog 98. bataljona crnih košulja i protiv belogardista one su savladale sve otporne tačke (sem »Parohije-, koja je bila pred padom), ali su morale odustati od daljih napada, jer je iz Trebnja prodrla jaka italijanska kolona, ojačana tenkovima. Istovremeno su teške borbe vodile I. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i 2. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer«. zatvarajući pravce od Trebnja i Stične. Poginulo je 26 i ranjeno 54 italijanska vojnika, dok su jedinice NOVJ imale 8 mrtvih i 25 ranjenih. Uništena su 2 tenka i zaplenjen je top.
31. jul — Kod s. Sada (blizu Stične) delovi 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« razbili kolonu iz sastava italijanske divizije »Kačatori dele Alpi«, te ubili i ranili veći broj neprijateljskih vojnika, a zaplenili p. mitraljez, više pušaka i 10.000 metaka.
- U rejonu s. Rdeči Kal — s. Lučarjev Kal (kod Stične) jedinice 5. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar«, u oštroj borbi, sprečile prodor 2. i 3. bataljona 52. puka italijanske divizije »Kačatori dele Alpi«, koji su pošli u pomoć napadnutoj posadi Sela pri Šumberku.
- Jedinice 2. slovenačke NOU brigade »Ljubo Šercer« na juriš zauzele italijansko-belogardističko uporište s. Babnu Goru (kod Trebnja).

SRBIJA

1. jul — Us. Dugoj Luci (kod Vranja) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda napali bugarsku policiju i posle četvoročasovne borbe zapalili policijsku zgradu, te je u njoj izgorelo 40 bugarskih policajaca sa opremom i naoružanjem. Gubici odreda- 2 poginula, među kojima je i komandant bataljona Mirko Sotirović, narodni heroj.
- Us. Bogovini (kod Boljevca) bataljon Zaječarsko-timočkog NOP odreda porušio postrojenja rudnika uglja (usled čega je proizvodnja obustavljena do kraja rata), zaplenio eksploziv i održao zbor s radnicima.
2. jul — Između s. Batajnice i s. Nove Pazove minirana pruga i uništeni lokomotiva i 10 vagona teretnog voza. Istog dana Diverzantska grupa 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske napala voz na pruzi s. Voganj—Srem. Mitrovica i oštetila lokomotivu.
213. jul — Us. Junkovcima (kod Lazarevca) 1. šumadijski udarni partizanski bataljon demolirao postrojenja rudnika uglja, spalio upravnu zgradu, ubio 3 stražara i zaplenio rudničku apoteku.
3. jul — Us. Novim Karlovcima (kod Indije) nemačke jedinice iz Stare Pazove, Indije i s. Beške, jačine oko 320 vojnika, iznenada napale 2. bataljon 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske. Bataljon je pod borbom izbegao blokadu i povukao se u Frušku goru uz gubitke od 2 poginula, 2 ranjena i 8 zarobljenih.
- Između Leskovca i Grdelice delovi 1. južnomoravskog NOP odreda eksplozivom razorili prugu, zbog čega je saobraćaj bio prekinut oko 10 časova.
4. jul — Us. Darosavi (sada: Partizani, kod Arandelovca) 1. šumadijski udarni partizanski bataljon spalio fabriku šamota i zgradu žel. stanice.
- Između s. Nove Pazove i s. Batajnice (kod Zemuna) Diverzantska grupa 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske minirala prugu i uništila lokomotivu i 5 vagona teretnog voza, zbog čega je saobraćaj obustavljen 14 časova.
5. jul — Us. Rujištu (kod Knjaževca) bataljon Zaječarsko-timočkog NOP odreda uništio mlekaru koja je radila za potrebe okupatora i zaplenio veću količinu mlečnih proizvoda.
- Jul p. — Us. Pridvorici (kod Lebana) formiran opštinski NO odbor.
- 5/6. jul — Između s. Morovića i Srem. Rače delovi 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske isekli oko 40 tt stubova.

- C. jul
- Kod s. Ostrovice (blizu Vranja) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda ubili bugarskog policajca, uništili postrojenja rudnika uglja i zaplenili 90 kg eksploziva i drugi materijal.
 - U blizini ž. st. Bečmen-Boljevci Diverzantska grupa 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske minirala prugu s. Batajnica – s. Boljevci. Pri nailasku teretnog voza uništeni su lokomotiva i 2 vagona. Jednovremeno je oštećen most na kanalu Galovici.
 - U s. Strczimirovcima (kod Vranja) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda, uz saradnju bugarskih partizana, zapalili zgradu opštine i mlekaru i zaplenili 2 puške.
 - U s. Cereviću i s. Banoštoru (kod Petrovaradina) delovi 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske zapalili opštinske arhive.
7. jul
- U blizini s. Sevca (kod Prizrena) Šarplaninski NOP odred iznenada napao italijansku karaulu i posle kraće borbe uništio posadu.
8. jul
- U s. Debelici i s. Koželju (kod Andrijevcu, sada Minićevo) bataljon Zaječarsko-timočkog NOP odreda onesposobio 10 vršalica, spalio opštinsku arhivu u s. Koželju i s. Drenovcu i ubio 1 vojnika SDS.
 - U rejonu s. Liplja, s. Dudovice i s. Brajkovca (kod Ljiga) 1. šumadijski udarni partizanski bataljon napao četničku Takovsku brigadu, kojoj je došla u pomoć i Kačerska brigada, te u osmočasovnoj borbi ubio 24, ranio 6 i zarobio 6 četnika i streljao 3 špijuna. Bataljon je imao samo 1 ranjenog.
- 8/9. jul
- U s. Kaluđerici, s. Leštanama i s. Zucama (kod Beograda) delovi Kosmajskog NOP odreda spalili opštinske arhive.
9. jul
- U manastiru Sv. Prohor Pčinjski (kod Kumanova) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda ubili 3 bugarska policajca, a kod s. Letovice porušili prugu Kumanovo – Vranje.
 - U s. Lenovcu (kod Zaječara) bataljon Zaječarsko-timočkog NOP odreda ubio 2 i ranio 2 četnika i zapalio opštinsku arhivu.
10. jul
- U s. Prisjanu (kod Pirola) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda zapalili mlekaru. te je u njoj izgorelo 20.000 kg kačkavalja i 2.000 kg masla, spremljenog za potrebe okupatora.
12. jul
- Na mestu zv. Paljevine (na pl. Rudniku) delovi 1. šumadijskog NOP odreda, u oštroj borbi protiv oko 300 četnika, ubili i ranili oko 100 četnika.
 - Između Srem. Mitrovice i s. Vognja delovi 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske zaustavili i napali transportni voz u kojem su bili domobrani (u nemačkim policijskim uniformama). Po nekim podacima poginulo je 58 vojnika i oficira 1 zaplenjeno 50 pušaka.
 - Između s. Tovarnika i s. Ilače (kod Sida) delovi 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske minirali prugu i uništili 3 vagona teretnog voza sa ratnim materijalom, zbog čega je saobraćaj obustavljen 12 časova.
 - U s. Suvoj Moravi (kod Vladičinog Hana) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda zaplenili 11 pušaka s municijom,
- 12/13. jul
- U blizini s. Vratnice (kod Tetova) Šarplaninski NOP odred se prebacio preko grebena Sar-planine i pristupio uspostavljanju veza s partijskom organizacijom Skoplja i radnicima rudnika kod sela Raduše 1 Orašja radi pridobijanja novih boraca.
13. jul
- U s. Strelcu (kod Vranja) delovi 2. južnomoravskog NOP odreda napali i proterali 40 bugarskih policajaca koji su došli da obnove opštinu i mlekaru. Poginulo je 5 i ranjeno 6 policajaca, dok je odred imao 3 ranjena. Zaplenjeno: automat, 3 puške, municija i 25 pari rublja i odela.
14. jul
- U s. V. Radincima (kod Srem. Mitrovice) ustaše zverski ubile 38 i uhapsile 45 lica, a potom opljačkale selo.
15. jul
- U blizini s. Zlota (na pl. Maljeniku) bataljon Zaječarsko-timočkog NOP odreda napao oko 100 predstavnika četničkih štabova iz Timočke krajine koji su održavali konferenciju. U borbi koja je trajala 3 1 po časa, ubijeno je i ranjeno oko 20 četnika, među kojima i 8 oficira, dok su se ostali spasili bekstvom. Bataljon je imao 1 mrtvog, 1 ranjenog i 1 nestalog. Zaplenjeno je 6 ispravnih i više pušaka bez zatvarača.

- U Sremu jedinice 2. bataljona 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske spalile 1.578 jutara pšenice.
- Jul d. p.* – U okolini Iriga, s. V. Radinaca i s. Grgurevaca (kod Rume) delovi 3. vojvođanske NOU brigade spalili 362 jutara pšenice i ječma.
- 15/16. jul* – Delovi 3. bataljona 3. vojvođanske NOU brigade i Bosutska partizanska četa spalili opštinsku arhivu i jednu vršalicu u s. Strošincima, onesposobili 4 vršalice i 2 traktora u s. Jameni i po 1 vršalicu u Srem. Rači i s. Višnjicevu.
- 16. jul* – Kod s. Svračkovaca (blizu G. Milanovca) 1. šumadijski udarni NOP bataljon odbio napad vojnika SDS, ubivši 2 i ranivši 6 vojnika, uz sopstvene gubitke od 2 ranjena.
 - Na putu Leskovac – Lebane delovi 1. južnomoravskog NOP odreda sačekali u zasedi putnički automobil i u njemu ubili 2 nemačka vojnika.
 - U s. Banatskom Aleksandrovu (kod Kikinde) nemačka policija streljala 23 rodoljuba kao odmazdu za ranjavanje jednog čuvara polja.
- 17. jul* – Između s. Vognja i Srem. Mitrovica grupa boraca 3. NOP odred 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske zaustavila nemački transportni voz i pomoću otkaçene lokomotive, koja je u punoj brzini upućena na kompoziciju, jako oštetila nekoliko vagona. Poginula su 2 nemačka vojnika i jedan je ranjen.
 - Partijsko politički radnici zaglavskog, timočkog i boljevačkog sreza, sa aktivistima NOP-a, od 1. do 17. jula uništili 22 vršalice, spalili 4 opštinske arhive, ubili 6 špijuna, zaplenili 1 mitraljez, 1 p. mitraljez, 6 pušaka i 80.000 dinara.
- 18/19. jul* – U s. Bačincima, s. Gibarcu i s. Berkasovu (kod Sida) delovi 3. bataljona 3. vojvođanske NOU brigade zapalili opštinske zgrade (sa arhivom) i onesposobili 2 vršalice.
- 10. jul* – U s. Zagajici (kod Vršca) nemački vojnici streljali 10 rodoljuba kao odmazdu zbog pogibije komandira seoske straže, domaćeg izdajnika.
 - U Sremu, po naredbi GS NOV i PO za Vojvodinu, rasformiran 3. NOP odred 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske i od njegovih jedinica formirani 1. i 2. sremski NOP odred.
- 20. jul* – Na prostoriji s. Dobri Do – s. Retkocer – s. Tulare (kod Lebana) četnici Južnomoravskog, Jablaničkog, Kosovskog i Topličkog korpusa (ukupno oko 2.000 ljudi) završili koncentraciju s ciljem da napadnu jedinice 1. južnomoravskog NOP odreda na pl. Radanu i ovladaju slobodnom teritorijom Jablanice. Puste reke i Toplice.
 - U s. Jakovu (kod Zemuna) 3. bataljon 1. sremskog NOP odreda napao posadu i ubio 3 domobrana.
- 21. jul* – U s. Slatini (kod Kruševca) delovi Rasinskog NOP odreda napali i razbili delove SDS i SDK koji su iz Kruševca pošli u napad. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 6 ranjenih,
- 22. jul* – Kod s. Bečmena (blizu Zemuna) mesne partizanske grupe spalile 65 jutara pšenice.
- 22/23. jul* – U s. Azanju (kod Smederevske Palanke) upali delovi Kosmajskog NOP odreda, ubili 12 i ranili više nemačkih vojnika, spalili 9 vršalice i 17 dreševa, a u s. Goloboku spalili 5 vršalice i ubili 2 nedičevca.
 - Kod pustare Višnjevci (blizu Rume) delovi 3. vojvođanske NOU brigade i 1. sremskog NOP odreda spalili 150 jutara pšenice, 10 jutara zobi i oko 10 vagona konoplje.
- 23. jul* – U južnom Sremu nemački 14. SS policijski puk, sa ustaško-domobranskim jedinicama, blokirao sela: Dobrinca, Pećince, Prhovo, Mihaljevce, Petrovčić, Popince, Subotičke, D. Tovarnik, Ogar i Grabovce i u akciji čišćenja, do 26. jula, pobio preko 20 i pohapsio nekoliko stotina lica.
- 24. jul* – Na putu s. Dobrinca – s. Pećinci (kod Rume), iz zasede. Diverzantska grupa 1. sremskog NOP odreda uništila nemački tenk.
 - Na imanju »Vojnović« (kod Zemuna) mesna partizanska grupa spalila 5 vagona žita.
- 25. jul* – Na pl. Radanu reorganizovan 1. južnomoravski NOP odred. Formirani su 1. i 2. udarni bataljon, uz dalje postojanje 1. kukavičkog, 2. jablaničkog i 3. jastrebačkog bataljona.

' Po neprijateljskim podacima akcije su izvršene noću 15/16. jula.

- U sastavu Rasinskog NOP odieda formirana dva bataljona od kojih je 1 bio udarni.
- 26. jul – Na prostoriji s. Retkoeer – s. Tulare (kod Medveđe) 1. južnomoravski NOP odred, sa dve čete Rasinskog NOP odreda, napao koncentraciju od oko 2000 četnika. U borbi vodenoj celog dana četnici su odbili napad i odbacili jedinice NOP odreda ka s. D. i G. Gajtanu. Neprijatelj je imao 20 poginulih, 10 ranjenih i 1 zarobljenog, a jedinice 1. južnomoravskog i Rasinskog NOP odreda 17 mrtvih, 6 ranjenih i 4 nestala.
- 27. jul – GS NOV i PO za Vojvodinu naredio da se obrazuje oficirska škola u Fruškoj gori.
- Na putu Leskovac – Lebane delovi 1. južnomoravskog NOP odreda sačekali u zasedi nemački vojni kamion i u njemu ranili 2 vojnika.
- U s. Gajtanu (kod Lebana) formirana stalna partizanska bolnica (tu ostala do aprila 1944. godine).
- 30/31. jul – U rejonu s. Calme (kod Srem. Mitrovice) delovi 2. sremskog NOP odreda zapalili 118 jutara pokošenog žita, zobi, ječma i grahorice.
- 31. jul – Nemački 14. SS policijski puk i ustaško-domobranske posade iz s. Vrdnika, Rume i Srem. Mitrovice preduzeli koncentrično nastupanje i »čišćenje« Fruške gore severno od s. Bešenova i s. Suljma. Delovi 3. vojvođanske NOU brigade i 1. sremskog NOP odreda, vodeći odbrambene borbe, uveče su se, sa GS NOV i PO za Vojvodinu, izvukli iz okruženja, pa ove akcije preneli u pozadinu neprijatelja. Poginulo je 20 i ranjeno više neprijateljskih vojnika; oštećen je 1 tenk. Šopstveni gubici: 1 poginuo i 1 ranjen.
- U s. Vognju (kod Rume) delovi 2. bataljona 3. vojvođanske NOU brigade i jedna četa 1. sremskog NOP odreda napali žand. stanicu. U dvočasovnoj borbi poginula su 22 žandarma i 4 petokolonaša. Zapaljena je opštinska zgrada (sa arhivom) i zaplenjeno je 20 pušaka sa 4000 metaka.
- Jul k. U Kosovskoj Mitrovici nemačke vlasti streljale člana KPJ i Oblasnog komiteta SKOJ-a za Kosovo i Metohiju Jovanku Radivojević Kiču, narodnog heroja.
- Jul – U Ieskovačkom okrugu jedinice 1. južnomoravskog NOP odreda oštetile 22 vrsaće garniture.
- U Sremu obrazovan novi PK SKOJ-a za Vojvodinu.
- Reorganizovan OK KPJ za Srem i obrazovana dva okružna komiteta za istočni i zapadni Srem.
- U Vranju formiran ilegalni GNO odbor (radio sve do oslobođenja grada).